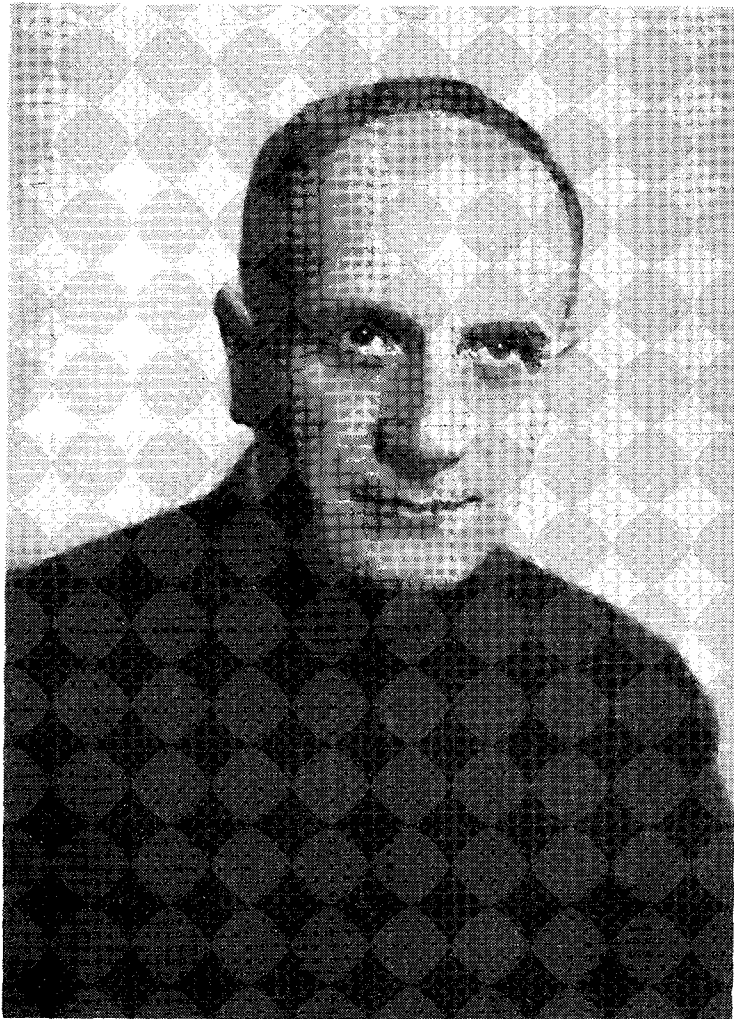

KSIĄDZ PROFESOR DOKTOR MARIAN RECHOWICZ

W roku ubiegłym (1969) minęło 30 lat od uzyskania przez Ks. Mgra Mariana Rechowicza doktoratu teologii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W roku bieżącym (1970) przypada 60 rocznica jego urodzin (ur. 4 IX 1910 w Husiatynie) oraz 20 lat pracy dydaktyczno-naukowej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jako rektor tejże uczelni (1956—1965) był Ks. Prof. Rechowicz przewodniczącym Komisji, której staraniom zawdzięcza swoje powstanie, strukturę i rozwój Międzywydziałowy Zakład (Ośrodek) Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL. Organem tego zakładu jest nasze czasopismo. Redakcja półrocznika *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, poświęcając niniejszy swój tom Jubilatowi, wyraża nie tylko naturalną wdzięczność jednemu ze swoich założycieli, lecz także pragnie uczcić uczonogo, który swoją długoletnią działalnością pisarską i organizacyjną zaważył w dużym stopniu na rozwoju nauk historyczno-kościelnych w Polsce oraz na życiu i rozwoju Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie.

Ks. Marian Rechowicz zawdzięcza swoją formację naukową przede wszystkim Uniwersytetowi Lwowskiemu i tętniącemu w tym środowisku nurtowi naukowemu. Na uniwersytecie tym zdobył on wykształcenie teologiczne i historyczne. Mistrzami jego byli księża profesorowie: Henryk Cichowski, Józef Umiński, Teofil Długosz. Wiele zawdzięcza również znakomitym profesorom historii kultury — Stanisławowi Łempickiemu i Kazimierzowi Hartlebowi. Związki z atmosferą kulturalną miasta trzech metropolii, ubogaconego archiwami, bibliotekami i muzeami polskimi i ukraińskimi, w którym kwitnął kult dla dziejów polsko-ruskich, gdzie też pracowali znakomici specjaliści z tej dziedziny, już w latach studiów zwróciły uwagę i zainteresowania młodego historyka w stronę Kościoła Unickiego. Jako asystent przy Katedrze Historii Kościoła w Polsce i na Rusi (Wydziału Teologicznego UJK) zbierał on materiały do dziejów Kościoła Ruskiego nie tylko w kraju lecz także za granicą, a zwłaszcza w Rzymie. Owocem jego badań do r. 1939 były

X *Monks Rehears*

publikacje dotyczące reformy bazylianów w XVII stuleciu oraz rozprawa doktorska pt. *Działalność reformistyczna i misyjna metropolity Władcina Rutskiego (1573—1637)*. Problematyce tej pozostał wierny również po II wojnie światowej, publikując kilka rozpraw i liczne artykuły w *Polskim Słowniku Biograficznym*. Wybuch II wojny światowej i zamknięcie instytucji naukowych skierowały jego uwagę na dzieje Seminarium Generalnego we Lwowie, którego akta, podobnie jak Archiwum Konsystorza Łac. we Lwowie, udało się uratować pośród dewastacji lat wojennych. Z powodu tych okoliczności, w warunkach niezwykle trudnych, przygotował on zrab monografii pt. *Józefińskie Seminarium Generalne we Lwowie (1790—1819)*, która stała się w roku akad. 1947/48 podstawą jego przewodu habilitacyjnego na Wydziale Teologicznym UJ w Krakowie. Recenzentami jego habilitacji byli profesorowie: arcybp Michał Godlewski oraz księża Tadeusz Glemma i Józef Umiński, ten ostatni z Wydziału Teologii Katolickiej UW.

Po przyjeździe do Krakowa i zarejestrowaniu się na Wydziale Teologicznym UJ w r. 1945, znalazł Ks. Dr Rechowicz życzliwe środowisko w gronie historyków kościelnych i świeckich. Na zlecenie wspomnianego wydziału (który zaliczył go do grona swoich docentów) prowadził on prace redakcyjne związane z projektem wydania *Małej Encyklopedii Kościelnej*. Zbierał także materiały do biografii św. Jana Kantego, patrona tegoż fakultetu. Dni i miesiące spędzone w czytelnich Biblioteki Jagiellońskiej otworzyły przed nim jakże barwny i bogaty świat kultury XV stulecia! Owocem kilku lat pracy nad średniowiecznymi rękopisami było wydanie w r. 1958 cennej monografii pt. *Św. Jan Kanty i Benedykt Hesse w świetle krakowskiej kompilacji teologicznej z XV w.*, która wzbudziła również zainteresowanie za granicą. Ks. Prof. Rechowicz zakwestionował w niej nie tylko autorstwo tekstów teologicznych, przypisywanych Świętemu, ale także wyjaśnił szereg problemów przyjmowanych dotąd w sposób nienaukowy w literaturze historycznej.

Od studiów nad działalnością św. Jana Kantego i Benedykta Hesse przeszedł Autor do badań nad dziejami Wydziału Teologicznego w Krakowie i historią teologii w Polsce. Zainteresowaniom tym poświęcił on lata dalszej działalności naukowej, mimo przeniesienia się na Katolicki Uniwersytet Lubelski, gdzie został najpierw profesorem kontraktowym (1950), następnie nadzwyczajnym (1957), wreszcie zwyczajnym (1967). Okres lubelski Ks. Prof. Rechowicza zaznaczył się działalnością naukową zmierzającą również do budowania większych syntez.

Jedną z nich są *Dzieje teologii w Polsce*, których okres średniowieczny został opublikowany w *Księdze tysiąclecia katolicyzmu w Polsce* (Cz. 1, Lublin 1969). Poza wymienioną syntezą, będącą nadal przedmiotem studiów osobistych Ks. Prof. Rechowicza oraz zespołu jego uczniów

i współpracowników, jest on inicjatorem i redaktorem naczelnym dwóch dalszych dzieł zbiorowych. Asumpt do ich zainicjowania oraz zarys koncepcji dzieł dały dwa jubileusze obchodzone uroczyście przez Katolicki Uniwersytet w Lublinie. W związku z obchodami 1000-lecia Chrześcijaństwa i Państwa Polskiego powstała *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce* (Cz. 1—3, Lublin 1969). Drugi jubileusz stanowiła rocznica założenia Uniwersytetu w r. 1918. Datę tę upamiętniono wydaniem dzieła zbiorowego pt. *Księga jubileuszowa 50-lecia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* (Lublin 1969).

Lata poświęcone kierowaniu KUL (1956—1965) zmusiły Jubilata do zasadniczych przemyśleń związanych z ideą uniwersytetu w ogólności. Temu problemowi poświęcił on, poczynając od r. 1957, szereg studiów ścisłych i publikacji popularnonaukowych. Studia te pogłębiał przez uczestnictwo, jako delegat Polski i rzeczoznawca Kongregacji pro Institutione Catholica, w międzynarodowych kongresach, związanych z posoborową reformą studiów kościelnych (Rzym 1967) i reformą uniwersytetów katolickich (Rzym 1969). Wielostronne zainteresowania uroczystującego nam Uczzonego, związane z dziejami Kościoła Wschodniego, historią szkolnictwa kościelnego, dziejami teologii oraz historią i koncepcją uniwersytetów obejmują przeszło 100 większych i mniejszych prac drukowanych, które wyszczególnia poniższy wykaz bibliograficzny. Poza pracami związanymi ściśle z nauką Ks. Prof. Rechowicz wykazał także sprawne pióro w dziedzinie publicystycznej. Osobne rozdziały w życiu i działalności Jubilata stanowią jego praca dydaktyczna i organizacyjna jako rektora KUL przez trzy pełne kadencje.

Badania nad początkami chrześcijaństwa w Polsce domagały się szeregu studiów analitycznych, szczególnie nad historią wewnętrzną Kościoła. Na swych seminariach naukowych z historii Kościoła w średniowieczu i historii liturgii w Polsce potrafił Ks. Prof. Rechowicz zachęcić do żmudnych badań wielu uczniów, którzy nie cofnęli się ani przed trudną tematyką, ani przed nowatorstwem w użytkowaniu materiału dotychczas prawie nieznanego. Prace przygotowywane na tych seminariach, oparte przeważnie na średniowiecznych komentarzach do Pisma św., na rękopisach liturgicznych i kaznodziejskich, domagały się nie tylko specyficznej znajomości materiału, ale również wypracowania właściwej metody badań. Z tego punktu widzenia seminaria Jubilata, prowadzone obecnie już przy pomocy jego uczniów, posiadają wszelkie znamiona wyspecjalizowanej szkoły naukowej. Do tegoż kręgu zainteresowań zbliża się także działalność Międzywydziałowego Zakładu Historii Kultury w Średniowieczu, który pod kierownictwem wspomnianego specjalizuje się w edytorstwie średniowiecznych tekstów z zakresu filozofii i teologii w Polsce.

Jako rektor KUL (w latach 1956—1965) dążył Ks. Prof. Rechowicz do wypracowania takiej koncepcji uniwersytetu katolickiego, która by pozwoliła określić jego miejsce w Kościele Powszechnym, w rodzinie uniwersyteckiej i w specyficznych warunkach rzeczywistości polskiej. Swoje przemyślenia w tej sprawie komunikował on w oficjalnych przemówieniach rektorskich, jak również w artykułach ogłoszonych drukiem, nie mówiąc już o memoriałach adresowanych do kompetentnych władz kościelnych i świeckich. Posłannictwo katolickiego uniwersytetu w aktualnej rzeczywistości w Polsce widział on nie tylko w zajęciach dydaktycznych, ale przede wszystkim w rozwoju badań ściśle naukowych, zwłaszcza w rozległym sektorze społecznym i kulturalnym, pozostawionym kompetencji i intuicji uczonego o zainteresowaniach religijnych.

Celom tym miały służyć na pierwszym miejscu rozbudowa Wydziału Teologicznego, Filozofii Chrześcijańskiej i Humanistycznego, z szeregiem większych placówek naukowych w postaci instytutów i zakładów badawczych. Przeprowadzona reforma Wydziału Teologicznego w r. 1957 i 1964 dążyła do kształcenia kadr specjalistów. W tym celu Uniwersytet uzyskał szczególne przywileje Stolicy Apostolskiej, pozwalające na utworzenie przy nim Instytutu Biblijnego, cieszącego się uprawnieniami Szkoły Biblijnej w Jerozolimie (1959) oraz Instytutu Historii Kościoła (którego kierownikiem jest Ks. Prof. Rechowicz), z prawem nadawania licencjatów i doktoratów w tej dziedzinie (1964). Dla zakonnic i świeckich uruchomiono w roku akad. 1957/58 specjalne Studium Teologiczne (Wydział Teologiczny KUL — Kurs Zwyczajny B; Seminarium Diecezjalne w Lublinie stanowi Kurs Zwyczajny A tegoż wydziału), uwzględniające postulaty apostołstwa laickiego. W r. 1958 założono przy tymże wydziale Sekcję Teologii Pastoralnej, która w dziesięć lat później uzyskała od Stolicy Świętej rangę instytutu. Rozbudowanie i wyposażenie Instytutu Muzykologii Kościelnej miało na celu kształcenie jeszcze w większej liczbie muzykologów z całego kraju. Zasadniczej przebudowie uległy studia także na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej, podzielonym od roku akad. 1957/58 na cztery sekcje: Filozofii Teoretycznej, Filozofii Praktycznej, Psychologii i Filozofii Przyrody. Ponadto powołano do życia kilka instytutów badawczych, jak Instytut Geografii Historycznej Kościoła w Polsce, Komisję Badań nad Literaturą Katolicką w Polsce, Międzywydziałowy Zakład (Ośrodek) Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL, Międzywydziałowy Zakład Historii Kultury w Średniowieczu, Międzywydziałowy Zakład Prawa Administracyjnego. Rozbudowano biblioteki i czytelnie przy instytutach, sekcjach i katedrach. Trzykrotnie pomnożono liczbę młodych pracowników nauki, z których wielu zdobyło już pozycję naukową i właściwe miejsce nie tylko na KUL ale także na uczelniach państwowych.

Rozwinięcie się Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w poważny ośrodek naukowy wymagało zaplecza w postaci zakładów i wydawnictw, nowych pomieszczeń gospodarczych i mieszkaniowych. Zatem rozbudowie Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, poczynszysy od r. 1958, towarzyszył rozwój wydawnictw Towarzystwa Naukowego KUL, które w latach 1957—1961 publikowało przeciętnie ponad 30 pozycji rocznie. Był to zarazem okres największej dynamiki wydawniczej w dziejach Uniwersytetu. Od r. 1958 zaczęła Uczelnia wydawać *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, które stały się dla niej czasopismem reprezentatywnym. Z właściwą oceną spotkały się również wydawane od r. 1959 *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*. W tym czasie wybudowano także kilka obiektów, które poszerzyły nieodzowną przestrzeń dla istnienia i pracy. Uniwersytet stał się przedmiotem zainteresowań bratnich instytucji naukowych za granicą. Odpowiadając na liczne zaproszenia, w r. 1958 odwiedził Ks. Rektor Rechowicz, wraz z delegacją Senatu Akademickiego KUL, niektóre uniwersytety katolickie w Europie. Wówczas to otrzymał doktorat honoris causa na Uniwersytecie Katolickim w Lille. W r. 1964 został on także członkiem International Association of University Presidents. Jednocześnie KUL został wprowadzony do Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich (1958) i Association Internationale des Universites (1960). W następstwie tego rozpoczęła się międzynarodowa wymiana profesorów, młodszych pracowników nauki i publikacji. Ponadto w r. 1959 został Ks. Prof. Rechowicz (z nominacji Jana XXIII) papieskim prałatem domowym (antistes urbanus), a w r. 1962 kanonikiem gremialnym kapituły metropolitalnej w Lubaczowie.

Katolicki Uniwersytet w Lublinie w okresie rektoratu Ks. Prof. Rechowicza realizował konsekwentnie swe posłannictwo jako ośrodka życia intelektualnego katolików Polski oraz zdobywał sobie trwałą pozycję w świadomości społeczeństwa katolickiego w kraju i w świecie.

Redakcja czasopisma *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, czcząc swym 21 tomem szlachetną postawę Jubilata w jego wieloletniej służbie nauce i kulturze, składa mu najserdeczniejsze życzenia ad multos faustissimosque annos!

Redakcja